

PORUSZAĆ SIĘ (20) *vb impf*

się (15), się (5).

o oraz a jasne.

[*inf* poruszać się.] ◇ *praes* 3 sg poruszã się (5). ◇ 1 pl poruszãmy się (1). ◇ 2 pl poruszãcie się (1). ◇ 3 pl poruszają się (2). ◇ *praet* 3 sg m poruszał się (1). ◇ 3 pl m pers poruszali się (1). *subst* poruszały się (1). ◇ *imp* 2 sg poruszãj się (2). ◇ 3 sg niechãj się poruszã (2). ◇ *con* 3 sg f by się poruszała (1). ◇ 1 pl m pers byśmy się poruszali (1). ◇ 2 pl m pers byście się poruszali (1). ◇ *part praes act* poruszając się (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. poruszyć.

1. Wykonywać ruchy; *commovere HistAl* (7) : aby pękatka [*tj. ciężarna*] the pilność czyniła czo nawiętszą/ aby się barzo nie porużała/ łkakaniem/ chwianiem *FalZioł* V 32; Niewiecie iż morze żadnym obyczãiem się nie poruża / iedno gdy od wiatrow nawãlnych bywa porużone *HistAl* I; *Mqcz* 205a.

poruszać się od kogo, od czego [= *wskutek działania (czyjego a. czego)*] (2): *HistAl* F7; Gory się porużały od niego [*Pana*]/ á pagorki łpułtołżały: Y zádrzáła ziemiã od oblicza iego *Leop Nah* 1/5.

W porównaniu (1): ábowiem ten Alexander który ták boiuie/ nieułmierzony ma vmyłł á bárzo okrutny/ który iáko lew nie przełtawa/ á iáko morze gdy od wiatrow nawãlnych się poruża. *HistAl* F7.

Przen (1) :

Zwrot: »poruszać się od smysłu« = *odstępować od przekonãń* (1): Prołzę was żebyście się nie rychło porużali od łmysłu [*Ad non cito dimoveri vos a sensu PolAnt* 2.*Thess* 2/2]/ áni się trwożyli/ áni przez duchã/ áni przez mowę *BudNT przedm* b8.

a. *O procesie fizjologicznym* [*w kim*] (1) : Ci ludzie ktorzy maia w łobie zbytek kolery á zwłãłczã w żoładku niemaiã tych Koczenkow požiwać/ abowiem poruża się w nich tha wilkołć/ á czyni gwałthowne wracanie *FalZioł* I 128c.

2. *Pobudzać się, podniecać się, uaktywniać się, mobilizować się; oburzać się; moveri HistAl, Cn; concitare HistAl; irascere PolAnt; afficere, afflci, commoveri, inquietari, obturbare, percutere, permoveri, perturbari, turbari Cn* (12) :

poruszać się przeciw(ko) komu (4): [*Niewiasta*] wylała (oleiek) ná głowę iego [*Jezusa*]. Y byli niektorzy zá złe iey maiaicy [...] Y porużãli się przeciwko niey. *LatHar* 704. *Cf* »zazdrościã się poruszać«.

[*poruszać się na kogo*: Połpolłstwo częłtokroć ze wzgãrdã łprzeciwni bywãli łługom Bożym/ ná ktore bárzo s tumultem porużãli się/ zá lãdã namnieyłzymi przyczynãmi obmawiãli ie/ łzemranie przeciwko im czynili *GilPos* 42.]

poruszać się czym (2): Zle czynił y wielce grzełzył Pãweł S. iłz onego obiãłnienia/ ktore ołwieca włzelkiego człowiekã ná świat przychodzącego/ nie przjimował: iż się kazãnim j cudj Apołtolłkimi nie porużał/ iż ná Szczepanowã mãdrołć [...] baczenia nie miał *SkarŻyw* 80; A tym się nikt niechay nie poruża/ iż tu ániol zákãzuie człowiekowi kłãniãć się przed łobã *WujNT* 890.

Zwroty: »poruszać się gniewem, w gniew« = *wpadać w gniew* [szyk zmienny] (1:1): Nie rącz mię kárác moy Pánie w twey popędliwości/ A nie porużay fie gniewem oney fwey fregości [*ne in furore Tuo arguas me Vulg Ps 37/1*] *LubPs B5; GrabowSet C2v.*

»zazdrością [przeciw komu] się poruszać« = *stawać się zazdrosnym; invidia concitare HistAl* [szyk zmienny] (3): Ale wiedzcie to za pewne/ iż tákowy żywot nie s cnothy ále z zwyczáiu chowacie/ iż według zwyczáiu albo fie mienicie być bogi/ albo fie zazdrością porużacie przeciw nam [*aut invidia movemini contra nos*]. *HistAl K2v, K4v* [2 r.].

Przen (4) : natura gdi poczuie wnątrz one przeciwną rzecz tedy chcąc ią przemoc poruża fie z wielkim gwałtem, w ktorim gwałcie y niemoc fie przeriwa *GlabGad K7v; RejPs 57v.*

poruszać się przeciwko komu (1): Nád tho iefzcze rzekł Gedeon do Bogá/ Niechay popędliwość twa nie poruża fie przeciwko mnie *BibRadz Iudic 6/39.*

poruszać się w kim (1): wśyftkié przypadki ciááá náfzégó/ táią fie pod dobrym zdrowiem náfzym/ á fkoró troché niemoc przyćiężłzym przypádnie/ áliści fie wśyftki namnieyfzé przypadki/ z wielkim bólem náfzym w nas porużáią *OrzJan 30.*

a. [*Występować przeciw [kim]*: Nunquam ausus sum recusare eam quam mihi obtrudit pater. Nie fmiálem fie porużác [!] tą ktorą mi tkał oćietz [Nigdym oycu tey nie śmiał odmówić/ ktorą w mię ociec chce wetknąć. *Mącz 467a*]. *TerentMatKęł P3.*]

3. Zwrot: »poruszać się w zdrowiu« = *nadweręzać zdrowie (1)* : Valetudinem istam infirmam vexare noli, Nieporużay fie w ták mdłym zdrowiu twoym. *Mącz 474c.*

Synonimy: **2.** *pobudzać się, podżegać się, skłaniać się.*

Formacje współrdzenne cf RUSZAĆ.